



Financování jaderného zbrojení: krádež veřejných prostředků

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

104,9 miliard USD

Odhadované celosvětové výdaje na jaderné zbraně v roce 2011; nárůst oproti 91 miliardám v roce 2010

Zdroj: Global Zero

213 miliard USD

Očekávaná výše výdajů na modernizaci amerického jaderného arzenálu v průběhu následujících deseti let (nad rámec stávajícího ročního rozpočtu ve výši 60 miliard dolarů)

Zdroj: Armáda USA

160 miliard USD

Odhad celkových nákladů Velké Británie na modernizaci zastaralé flotily ponorek vybavených jadernými zbraněmi

Zdroj: CND

10 milionů USD

Roční rozpočet OSN na činnost týkající se odzbrojení a nešíření jaderných zbraní

Zdroj: UNODA

128,7 miliard USD

Výdaje bohatých států na oficiální rozvojovou pomoc v roce 2010

Zdroj: OECD

SHRNUTÍ

- Přestože Studená válka již skončila, státy nadále investují miliardy dolarů ročně do modernizace svých jaderných arzenálů a blokují tak snahy dosáhnout odzbrojení.
- Finanční prostředky vynakládané na jaderné zbraně by měly být převedeny do oblastí, které uspokojují skutečné potřeby obyvatel.
- Většina lidí v zemích vlastnících jaderné zbraně podporuje jejich úplné odstranění. Investice do modernizace jaderných zbraní jsou tím pádem nedemokratické.
- Občané mohou vyvíjet tlak na své zákonodárce, aby zamítli financování jaderných zbraní. Finanční instituce mohou ukončit své investice do firem, které se podílejí na výrobě jaderných zbraní.



Jaderné zbraně představují vážnou hrozbu pro budoucnost lidstva. Jejich vývoj, výroba, údržba a modernizace odvádějí značné veřejné zdroje z jiných oblastí, jako jsou zdravotní péče, školství, ochrana klimatu, odstraňování následků katastrof a další důležité služby. Odhaduje se, že v roce 2011 vydalo devět zemí vlastnících jaderné zbraně celkem 104,9 miliard amerických dolarů na svůj jaderný arzenál¹, a to i přesto, že Mezinárodní soudní dvůr v roce 1996 rozhodl, že použití jaderných zbraní je nelegální², a přesto, že všichni signatáři Smlouvy o nešíření jaderných zbraní v roce 2010 uznali, že humanitární následky použití jaderných zbraní by byly katastrofální.³

Podle odhadů Světové banky z roku 2002 by každoroční investice ve výši 40 až 60 miliard dolarů – tedy asi polovina finančních zdrojů vydávaných v současnosti na jaderné zbraně – stačila k dosažení mezinárodně schválených Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs)⁴ do roku 2015⁵. Rozvojové cíle tisíciletí jsou tyto:

- Odstranit extrémní chudobu a hlad
- Dosáhnout základního vzdělání pro všechny
- Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti
- Snížit dětskou úmrtnost
- Zlepšit zdraví matek
- Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
- Zajistit udržitelný stav životního prostředí
- Budovat světové partnerství pro rozvoj

Další organizace zveřejnily vyšší odhady nákladů.⁶

„Svět je přezbrojen a mír je podfinancován.“

GENERÁLNÍ TAJEMNÍK OSN PAN KI-MUN, 2009

Tato zpráva porovnává výdaje na jaderné zbrojení s výdaji na rozvojovou pomoc a odzbrojení a poskytuje občanským iniciativám praktické návrhy, jak přeměrovat veřejné finance z jaderných zbraní k uspokojování lidských potřeb. Tyto zbraně nijak nepřispívají k řešení bezpečnostních problémů dnešní doby. Výsledky výzkumů veřejného mínění v zemích vlastnících jaderné zbraně ukazují silnou podporu veřejnosti pro odstranění jaderných zbraní a podobný názor zastává i většina politických představitelů. Investice do jaderných zbraní proto musí skončit.

VÝDAJE NA JADERNÉ ZBROJENÍ

Stát	2010	2011
USA	55,6 mld.	61,3 mld.
Rusko	9,7 mld.	14,8 mld.
Čína	6,8 mld.	7,6 mld.
Francie	5,9 mld.	6,0 mld.
Velká Británie	4,5 mld.	5,5 mld.
Indie	4,1 mld.	4,9 mld.
Izrael	1,9 mld.	1,9 mld.
Pákistán	1,8 mld.	2,2 mld.
Severní Korea	0,7 mld.	0,7 mld.
Celkem	91,0 mld.	104,9 mld.

Odhad Global Zero, 2011. Částky jsou v USD.

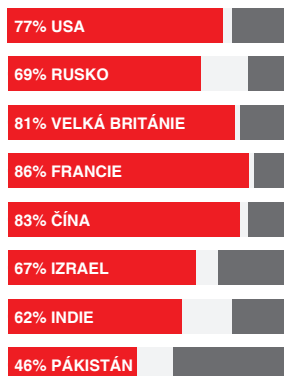


**svět bez válek
a násilí**

partnerská organizace ICAN
www.svetbezvalek.cz

VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

Průzkumy veřejného mínění v sedmi z devíti jaderných zemí i jinde ukazují, že většina občanů si přeje, aby byla okamžitě zahájena vyjednávání o smlouvě zakazující jaderné zbraně. Jaderné odzbrojení je demokratickým přáním lidí po celém světě.



Zdroj: World Public Opinion 2008

SOUKROMÝ SEKTOR

Vlády některých jaderných zemí uzavírají smlouvy na modernizaci zbraní se soukromými firmami. Mezi společnostmi, které se v současné době podílejí na výrobě jaderných zbraní a jejich nosičů, patří následující:

- Babcock International
- Babcock & Wilcox
- BAE Systems
- Boeing
- EADS
- Finmeccanica
- GenCorp Inc
- General Dynamics
- Goodrich Corporation
- Honeywell
- ITT Corporation
- Jacobs Engineering
- Larsen & Toubro
- Lockheed Martin
- Moog
- Northrop Grumman
- Raytheon
- Rockwell Collins
- Safran
- Serco Group Plc
- Thales

Zdroj: PGGM 2011



Spojené státy americké vydávají na jaderné zbraně tolik, co zbývajících osm jaderných zemí dohromady. Jejich rozpočet na jaderné zbraně je dvakrát vyšší, než jejich rozpočet na rozvojovou pomoc.

Nové závody v jaderném zbrojení

V letech následujících bezprostředně po ukončení Studené války demontovaly Spojené státy a Rusko desítky tisíc svých jaderných zbraní. Do té doby nashromáždily obě velmoci téměř 70 000 jaderných hlavic, tedy dostatek na to, aby mohly zničit všechna města na světě, a to hned několikrát. v 90. letech po krátkou dobu světové výdaje na zbrojení klesaly. Některé rozvojové země optimisticky hovořily o „dividendě z odzbrojení“, která by byla výsledkem nového uspořádání světa. Vyjadřovaly tím naději, že harmonizace mezinárodních vztahů uvolní bohatství pro zlepšení životních podmínek velké části lidstva, která žije v chudobě.

Na konci 90. let ale začaly vojenské výdaje znovu růst a teroristický útok na USA v září 2011 vedl k jejich prudkému navýšení. Stockholmský mezinárodní institut pro mírový výzkum (SIPRI) odhaduje, že v roce 2010 vydaly státy na zbrojení 1 630 miliard dolarů⁷ a globální finanční krize v roce 2008 se na zbrojních rozpočtech téměř neprojevila.

„Každá vyrobená zbraň, každá válečná loď spuštěná na vodu a každá vypálená raketa v důsledku znamenají okradení těch, kteří hladoví a nejsou nakrmeni, těch, kterým je zima a nejsou ošaceni.“

PREZIDENT USA DWIGHT D. EISENHOWER, 1953

Náklady na jaderné zbraně představují 6,4 % celkových světových výdajů určených na vojenské účely, což je významný podíl, vezmeme-li v úvahu, že ze zhruba dvou set států na světě vlastní jaderné zbraně jen devět zemí. Pět jader-

ných mocností se právně zavázalo, že zničí svůj jaderný arzenál, a zbývajících čtyři jaderné státy mají podle právních obyčejů také povinnost odzbrojit. Navzdory tomu ale utrácí miliardy dolarů ročně na údržbu a modernizaci svých jaderných sil. Žádná z jaderných zemí se tedy evidentně nepřipravuje na budoucnost bez těchto ničivých zbraní.

Prodlužováním životnosti svých jaderných zbraní a výrobou nových nosičů, ponorek a bombardérů tyto země podrývají snahy o odzbrojení a podněcují nové závody v jaderném zbrojení, které by mohly mít katastrofické následky.

Současné výdaje na jaderné zbrojení

Iniciativa Global Zero odhaduje, že v následujícím desetiletí se za jaderné zbraně utratí 1 bilion amerických dolarů – pokud se proti tomu lidé nepostaví a nepodniknou kroky, které tyto prudce rostoucí náklady zastaví.

Tento odhad, který jeho autoři označují za konzervativní, zahrnuje náklady na výzkum, vývoj, zajištění dodavatelů, testování, provoz, údržbu a modernizaci jaderných hlavic a dále také náklady na kontrolní a řídicí infrastrukturu a na nosiče jaderných hlavic, například střely. Odhad bere v úvahu také odložené náklady související s životním prostředím a zdravotnictvím a náklady na protiraketovou obranu.

Přes podpis dohody Nový START v roce 2010, která mírně snižuje počty rozmístěných strategických jaderných zbraní Ruska a Spojených států, obě země i nadále investují miliardy dolarů do modernizace svých jaderných hlavic a vylepšují svá jaderná zařízení, střely, ponorky a bombardéry.

Americký prezident Barack Obama podpořil podstatné zvýšení výdajů na jaderné zbrojení v průběhu následujících desítek let. Umožnil tím

Výdaje na jaderné zbraně

SROVNÁNÍ HDP

Devět zemí vlastních jaderné zbraně utratilo v roce 2011 na tyto zbraně částku zhruba odpovídající součtu hrubého domácího produktu následujících **50 států** s celkovou populací více než **130 milionů obyvatel**:

- Moldavsko
- Tádžikistán
- Rwanda
- Kosovo
- Niger
- Malawi
- Lichtenštejnsko
- Kyrgyzstán
- Guinea
- Černá Hora
- Andorra
- Svazijsko
- Mauritánie
- Suriname
- Barbados
- Togo
- Fidži
- Guyana
- Lesotho
- Eritrea
- Středoafrická republika
- Sierra Leone
- San Marino
- Kapverdy
- Burundi
- Bhútán
- Malediv
- Belize
- Džibutsko
- Antigua a Barbuda
- Libérie
- Seychely
- Svatá Lucie
- Guinea-Bissau
- Gambie
- Vanuatu
- Východní Timor
- Šalamounovy ostrovy
- Grenada
- Samoa
- Sv. Vincenc a Grenadiny
- Komory
- Svatý Kryštof a Nevis
- Dominika
- Tonga
- Mikronésie
- Sv. Tomáš a Princův ostrov
- Palau
- Marshallovy ostrovy
- Kiribati

Celkový HDP 108 miliard dolarů

Údaje o HDP za rok 2010,
Světová banka

stavbu tří nových továren na výrobu jaderných bomb, které přispějí k celkové obnově amerického jaderného arzenálu. Jeho modernizace by podle armádních představitelů měla stát celkem 213 miliard dolarů, což je částka, která bude vydána navíc vedle každoročního rozpočtu na jaderné zbraně ve výši zhruba 60 miliard.

Rozsáhlé investice do modernizace jaderného arzenálu vážně zpochybňují upřímnost slibů politických představitelů, že budou podporovat kroky vedoucí k vytvoření světa bez jaderných zbraní. Namísto toho naznačují spíše snahu zachovat jaderné zbraně na dobu neurčitou. Na pozadí odzbrojovací rétoriky jaderných států tak stojí zneklidňující úsilí o celosvětové navýšení jaderných sil.

Srovnání s výdaji na rozvojovou pomoc

Každý dolar vydaný na jaderné zbraně by mohl být použit mnohem účinněji. Ve všech jaderných zemích jde o peníze, které by mohly být využity na řešení chudoby v dané zemi nebo na ochranu životního prostředí. V bohatších zemích vlastníků jaderné zbraně pak jde o prostředky, které by mohly pomoci zmírnit extrémní chudobu v zahraničí.

V roce 2010 tvořila oficiální rozvojová pomoc (finance poskytnuté rozvinutými zeměmi na pomoc rozvojovým zemím) celkem 128,7 miliard dolarů.⁸ Současné výdaje na jaderné zbrojení představují 80 % této částky. USA na rozvojovou pomoc přispěly jednoznačně nejvyšším dílem – částkou 30,2 miliard dolarů – což odpovídá zhruba polovině jejich rozpočtu pro jaderné zbraně.

ROZVOJOVÁ POMOC VS. VÝDAJE NA JADERNÉ ZBRANĚ

Stát	Jaderné zbraně	Rozv. pomoc
USA	61,3 mld.	30,2 mld.
Francie	6,0 mld.	13,8 mld.
Velká Británie	5,5 mld.	12,9 mld.

Údaje o výši rozvojové pomoci: OECD, 2010. Částky jsou v USD.

Oficiální rozvojová pomoc Afrike, nejchudšímu světadílu na Zemi, činila v roce 2010 pouhých 29,3 miliardy dolarů, tedy méně než jednu třetinu sumy vydané na jaderné zbraně. Zatímco miliony lidí na celém světě hladoví nebo nemají přístup k čisté vodě, základním lékům a hygieně, jaderné státy vydávají 287 milionů dolarů každý den – tj. 12 milionů dolarů každou hodinu – na své jaderné zbraně.

Srovnání s ekonomikami států

Rozpočet USA na jaderné zbraně v roce 2011 (61,3 miliardy dolarů) odpovídá hrubému domácímu produktu Severního a Jižního Súdánu (62 miliard dolarů), kde žije celkem 45 milionů obyvatel. Celkové světové výdaje na jaderné zbraně v roce 2011 (104,9 miliard dolarů) představují vyšší částku, než je hrubý domácí produkt Bangladéše (101 miliard dolarů), země se 158,6 miliony obyvatel.⁹

Srovnání s rozpočtem OSN

Výdaje na jaderné zbrojení za jeden rok odpovídají rozpočtu OSN na 42 let (2,5 miliardy dolarů ročně). Tento rozpočet pokrývá činnost Sekretariátu, Valného shromáždění, Rady bezpečnosti, Ekonomické a sociální rady, Mezinárodního soudního dvora a zvláštních politických misí v Afgánistánu a Iráku.

Roční rozpočet na udržování míru, ze kterého jsou kromě jiných financovány mise v Demokratické republice Kongo, Dárfúru, Pobřeží slonoviny, Libérii, Západní Sahaře, Haiti, Východním Timoru, Indii a Pákistánu, Kypru, Kosovu a Libanonu, je větší – 7,3 miliardy dolarů ročně. Výdaje na jaderné zbraně za jeden rok tak odpovídají 14 rokům udržování míru.

Srovnání s odzbrojením

Úřad pro otázky odzbrojení je jedním z hlavních orgánů OSN. Jeho úkolem je podporovat činnosti směřující k vytvoření světa bez jaderných zbraní. Zajišťuje chod poboček v New Yorku, Ženevě, Lomé, Limě a Káthmándu s celkem 100 zaměstnanci. Kromě jaderných zbraní se zabývá také chemickými a biologickými zbraněmi, nášlapnými minami, kazetovou municí a ručními palnými zbraněmi.

Jeho roční provozní rozpočet je zhruba 10 milionů dolarů, což je méně, než jaderné země utratí za své jaderné zbraně každou hodinu. Celosvětové výdaje na jaderné zbraně ve výši 104,9 miliardy dolarů jsou více než 10000krát vyšší než rozpočet OSN na odzbrojení a nešíření jaderných zbraní.

Činnosti zaměřené na odzbrojení uvnitř států se také potýkají s významným nedostatkem financí. Během funkčního období prezidenta Obamy výdaje USA na demontáž jaderných hlavic dramaticky klesly. v roce 2009 činily 186 milionů dolarů, v roce 2010 byly sníženy na 96 milionů dolarů a v roce 2011 na pouhých 58 milionů dolarů.¹⁰ Tomu odpovídá i snížení počtu demontovaných hlavic z 648 v roce 2008 na odhadovaných 260

POZNÁMKY

1. Global Zero, Nuclear Weapons Cost Study, 2011.
2. Advisory Opinion on the Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, 1996.
3. Závěrečný dokument, Hodnotící konference stran Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (Non-Proliferation Treaty Review Conference), 2010.
4. Více o Rozvojových cílech tisíciletí najdete na webu www.ceskoprotichudobe.cz.
5. Světová banka, The Costs of Attaining the Millennium Development Goals, 2002. SB poznamenává, že mnoho zemí bude kromě toho muset provést reformy a zlepšit dostupnost služeb, aby byly investice efektivní.
6. International Peace Bureau v roce 2009 odhadoval, že k dosažení cílů bude třeba dalších 288-329 miliard USD ročně; podle Projektu tisíciletí OSN (UN Millennium Project) z roku 2005 jde o 189 miliard USD.
7. Stockholmský mezinárodní institut pro mírový výzkum (SIPRI), Yearbook 2011.
8. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development), 'Development Aid Reaches an Historic High,' 2011.
9. Údaje Světové banky o HDP za rok 2010; údaje CIA o počtu obyvatel, World Factbook for 2011.
10. Global Security Newswire, 'Nuclear Agency Officials Defend Rate of Warhead Dismantlement,' 22/02/2010.
11. Ministerstvo obrany USA (US Department of Defense), 'Increasing Transparency in the US Nuclear Weapons Stockpile,' 3/05/2010.
12. Jakob Kellenberger, 'Bringing the Era of Nuclear Weapons to an End,' 20/04/2010.

* Mějte prosím na paměti, že v některých zemích je bojkot zakázán zákonem. V takovém případě tuto možnost vynechte.

Tuto tematickou zprávu připravil Tim Wright, australský ředitel Mezinárodní kampaně za zákaz jaderných zbraní (ICAN – International Campaign to Abolish Nuclear Weapons) v září 2011. tim@icanw.org

Překlad: květen 2012, Svět bez válek a násilí, mezinárodní humanistická organizace, partnerská organizace ICAN. www.svetbezvalek.cz



Hospodářsky nepříznivá doba vedla britskou vládu ke škrtům v oblasti školství a zdravotnictví. Odmítla však škrtnout 160 miliard USD určených na modernizaci jaderných ponorek.

v roce 2010. V 90. letech dvacátého století bylo demontováno více než tisíc amerických hlavic ročně¹¹. Se zvýšením výdajů na modernizaci jaderných zbraní došlo k omezení prací na odzbrojení, protože se při demontáži používají stejná zařízení jako při jejich výrobě. Jinými slovy výroba nových jaderných zbraní ze starých hlavic dostala přednost před jejich demontáží. Spojené státy v současné době vydávají tisíckrát více na údržbu a modernizaci svých jaderných sil než na demontáž jaderných hlavic.

Přechod ke společensky potřebným pracovním místům

Mezinárodní konfederace odborových svazů vyzývá k tomu, aby byly výdaje na jaderné zbraně převedeny na vytvoření pracovních míst ve společensky potřebných sektorech ekonomiky. Konfederace také podporuje snahy o přesun pracovníků zaměstnaných v jaderném zbrojním průmyslu na nová pracovní místa. v roce 2010 podepsalo více než šest milionů jejích členů petici, která vyzývá státy, aby zahájily jednání o smlouvě o zákazu jaderných zbraní.

Zapojení rozvojového sektoru

Aby hnutí za odstranění a zákaz jaderných zbraní nabralo na síle, je třeba, aby se aktivně zapojil i rozvojový sektor. v roce 2010 Mezinárodní výbor Červeného kříže zařadil jaderné odzbrojení mezi klíčové oblasti své činnosti¹². Humanitární organizace mohou upozornovat na to, že ve společnosti chybí prostředky vynakládané na jaderné zbrojení, a také na zdravotní a ekologické následky použití, testování a výroby jaderných zbraní. Mohou také upozornit veřejnost i politické představitele na fakt, že v případě jaderného útoku není možné poskytnout žádnou účinnou humanitární pomoc.

Co můžeme udělat?

- **Legislativní cesta:** Rozhodnutí financovat jaderné zbraně činí obvykle členové parlamentu, kteří schvalují vojenské rozpočty. Občanská společnost může spolupracovat s politiky, kteří myšlenku odzbrojení podporují, s cílem financování jaderných zbraní zastavit. Tipy, jak spolupracovat s politiky, najdete na www.pnnd.org.
- **Zastavení investic:** Přes 20 společností z celého světa se podílí na údržbě a modernizaci jaderných hlavic, výrobě nových jaderných střel, bombardérů a ponorek. Občanská společnost může vyvíjet tlak na banky a penzijní fondy, aby do těchto společností neinvestovaly peníze.
- **Jaderný bojkot:** Některé společnosti podílející se na výrobě jaderných zbraní vyrábějí také spotřební zboží. Například společnost Honeywell se podílí na simulaci jaderných zkoušek pro Spojené státy americké a zároveň prodává klimatizační zařízení. Občanská společnost může podněcovat veřejnost, aby takové zboží nekupovala*.
- **Aktivity v okolí vojenských základen:** Lidé žijící v okolí zařízení používaných k vývoji, výrobě a skladování jaderných zbraní by měli být informováni o potenciálně katastrofických následcích jaderného průmyslu. Aktivity v okolí takovýchto zařízení mohou pomoci vytvořit opozici vůči jaderným zbraním v tomto důležitém okruhu voličů.
- **Stanovení priorit:** V zemích vlastnících jaderné zbraně nebo spoléhajících na jaderný deterrent správně mocnosti je možné zahájit diskuzi o tom, jak zajistit skutečnou bezpečnost nevojenskými prostředky. Diskuzi lze zahájit prostřednictvím komentářů v médiích, na schůzích obecních rad nebo na seminářích na vysokých školách. Jak byste využili 104,9 miliard dolarů, abyste vytvořili bezpečnější svět?